

Begreppsarbeite som stöd för nationella informationsstrukturer i Finland

Virpi Kalliokuusi, THL och Katri Seppälä, TSK
Digitalisering og begrepsarbeid: nordiske perspektiv
Oslo 14.11.2019

Terminologicalcentralen TSK

- föreningen är stiftad 1974
  - ”Föreningen har till uppgift att sammanställa terminologier och ontologier främst på finska och svenska samt utveckla metodik som drar nytta av begreppsanalys och upprätthålla på denna baserat kunnande.”
- syftet med verksamheten
  - underlätta kommunikation mellan människor och överföring av information mellan it-system på ett sådant sätt att betydelsen bevaras (semantisk interoperabilitet)
- exempel på tjänster
  - begreppsarbete
  - utveckling av terminologiska verktyg och metoder
    - standardisering inom ISO/TC 37 Language and terminology
  - termbanken TEPA

Samarbete och tjänster för den offentliga sektorn

- aktörer på den offentliga sektorn behöver terminologiskt stöd för att kunna genomföra nationella informationsstrategier
  - begreppsarbete har standardiserade metoder
    - terminologerna har specialiserat sig på begreppsanalys och organisering av begreppsarbetet
- Terminologicentralen
  - har deltagit i Kärnterminologigruppens arbete sedan 2010 då gruppen påbörjade sin verksamhet
  - hjälper sina kunder att genomföra begreppsarbete
    - många kunder utför begreppsarbete kontinuerligt
      - uppdatering av existerande material eller skapande av nytt material

Varför behövs terminologer?

- digitalisering kräver högklassig information
- det finns ingen semantisk interoperabilitet utan en gemensam förståelse av begreppen
  - den tekniska interoperabiliteten eller generella ID (som URI) är viktiga men räcker inte om begreppen man hänvisar till inte är definierade
- som experter på begreppsanalys kan terminologer reda ut begreppen
- terminologer kan ta ansvaret för organisering av begreppsarbetet
  - tillämpa begreppsanalys på olika ändamål
  - kommentera begreppsarbetets resultat
  - facilitera arbetet i arbetsgruppen som neutrala aktörer

Tillämpning av terminologiskt kunnande och resultat av begreppsarbetet

- styrning av språkbruk
  - kommunikation, t.ex. Ordlista om likabehandling i social- och hälso-tjänster
  - överföring/sambruk av information, t.ex. Ordlista för Patent- och registerstyrelsen
  - modellering, t.ex. Ordlista för projektet Tillstånd och tillsyn
  - lagförberedning, t.ex. Ordlista om småbarnspedagogik
  - tjänster baserade på artificiell intelligens, t.ex. Ordlista om jäv
- utveckling av terminologiska verktyg
- utveckling av terminologisk informationshantering

Informationshantering inom social- och hälsovården

Mot en enhetlig förvaltningsmodell av begreppsarbetet

Virpi Kalliokuusi
20.11.2019

Författningsgrunden

- Institutet för hälsa och välfärd (THL) har förordnats vissa ansvar och uppgifter som gäller den nationella informationshanteringen inom social- och hälsovården
- Dessa uppgifter utförs t.ex.:
  - genom den **nationella kodtjänstverksamheten**
  - genom att meddela **föreskrifter** och **anvisningar** till serviceorganisationer inom branschen
  - genom att meddela **väsentliga krav på informationssystem** (interoperabilitet, informationssäkerhet, dataskydd och funktionalitet)

Institutet ska

4b) svara för planeringen, styrningen och uppföljningen av den elektroniska behandlingen av klientuppgifter inom social- och hälsovården och informationsadministrationen i anslutning därtill samt av användningen och realiseringen av riksomfattande informationssystemtjänster, **5) utveckla och uppdatera centrala termer, definitioner och klassificeringar inom social- och hälsovården**, (lag om Institutet för hälsa och välfärd 31.10.2008/668 2§)

Institutet för hälsa och välfärd ska **definiera de datainnehåll och begreppsmodeller som genomförandet av de riksomfattande informationssystemtjänsterna kräver samt de datastrukturer som stöder verksamhetsprocesserna. Dessutom svarar institutet för kodtjänstens innehåll.** Folkpensionsanstalten sköter det datatekniska genomförandet av kodtjänsten. **Kodtjänsten omfattar alla de kodsystém som behövs vid behandlingen av klienthandlingar med hjälp av de riksomfattande informationssystemtjänsterna.** (lag om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården 9.2.2007/159 14 §)

Institutet för hälsa och välfärd kan **meddela närmare föreskrifter om patientdatasystemens och journalhandlingarnas datastrukturer samt om annan än ovan avsedd klassificering av uppgifter.** (lag om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården 9.2.2007/159 6 §)

Institutet för hälsa och välfärd meddelar närmare föreskrifter om **strukturen på klienthandlingarna inom socialvården och om de uppgifter som ska antecknas i klienthandlingarna.** (lag om klienthandlingar inom socialvården 2015/254 5 §)

Kodservern:

- Nationellt enhetliga **informationsstrukturer** inom social- och hälsovården (över 600 kodverk och klassifikationer)
- Målsättningen är att
  - säkerställa enhetlig dokumentering av klient- och patientuppgifter i lokala datasystem
  - möjliggöra överföring av uppgifterna från lokala datasystem till de riksomfattande informationssystemen (sk. Kanta-tjänsterna)
- Officiell förvaltningsprocess som gäller förberedning och godkännande av kodverk

Sosmeta-webbtjänsten:

- Nationellt enhetliga **klienthandlingsstrukturer** för socialvården (över 200 handlingstyper)
  - Innehåller även **datakomponenter** som kan användas i olika handlingar

Webbtjänsten för ordlistor:

- **Terminologiska ordlistor** som innehåller centrala begrepp för informationshantering inom social- och hälsovården
- Fyra ordlistor publicerade, cirka 800 begrepp
  - Termrekommendationer, definitioner och tilläggsinformation, relationer mellan begrepp, begreppsdiagram osv.
- Öppen för alla, kräver ingen registrering
- Innehållet uppdateras kontinuerligt

Utgångspunkter av förvaltningsmodellen

- Behovet att
  - Integrera begreppsarbetet i olika projekt av informationshanteringen
    - För att mera systematiskt samla in förslag på termer och begrepp som borde behandlas i ordlisteprojekt
    - För att effektivt ta i bruk de ordlistor som har redan publicerats
  - Behärska användningen av gemensamt överenskomna begreppsdefinitioner och termrekommendationer på två språk (finska och svenska)
- Förvaltningsmodellen grundar sig på
  - Erfarenheter och praxis samlade i flera ordlisteprojekt för socialvården (tillsammans med TSK)
  - TSK's expertis av att organisera ordlisteprojekt med olika organisationer för olika ändamål
    - Värdefull erfarenhet som är till stor nytta för THL

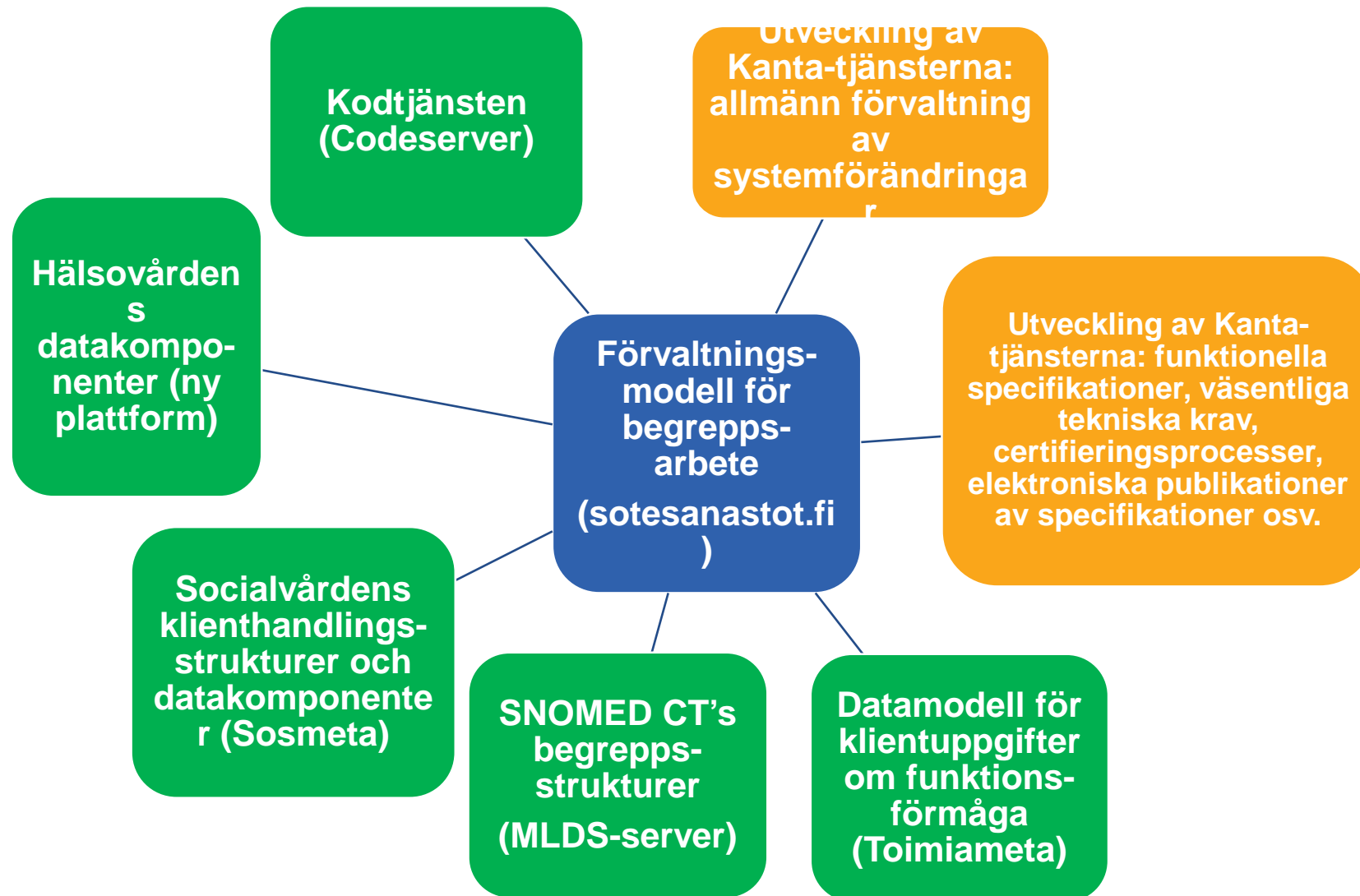
Beståndsdelar av förvaltningsmodellen

Området informationshantering inom social- och hälsovården: vad betyder det?

- Författningar om elektronisk behandling av patient- och klientuppgifter
- Beksrivningar om riktlinjer för den nationella informationsstrategin (helhetsarkitektur och informationsarkitektur) inom social- och hälsovården
- Utveckling av de riksomfattande informationssystemen (sk. Kanta-tjänsterna):
  - Föreskrifter och anvisningar
  - Tekniska krav på informationssystem (tekniska standarder, certifieringsprocesser osv.)
  - Funktionella specifikationer, verksamhetsmodeller
  - Nationella informationsstrukturer
  - Handböcker för dokumentering av strukturell patient- och kundinformation
  - Kundservicematerial, utbildningsmaterial, kommunikationsmaterial osv.
- Sekundär användning av patient- och klientuppgifter, t.ex.
  - för statistiska ändamål
  - för uppföljning och evaluering av serviceproduktionen inom den offentliga och privata sektorn
  - för informationsledning i olika serviceorganisationer

Relationer till andra förvaltningsmodeller

Allmänna principer för begreppsarbete

- Behovet av begreppsarbetet bör evalueras (**behovsanalys**)
  - Vilket bruksområde, hur många och hurudana begrepp, för vem och för vilka ändamål, vilka språk, vilken tidtabell, vilka resurser, hurudana relationer till andra ordlisteprojekt och specifikationsprojekt?
- Utgående från behovsanalysen **fattas det beslut** om att sätta igång med begreppsarbete
  - Bestämda ändamål och resurser (både finansiering och experter som behövs)
- Varje ordlista ska ha
  - en **ordlisteansvarig** (har ansvar för produktionen och utvecklingen av ordlistan)
  - en **expertgrupp**
  - **terminologiskt stöd** (terminologer)
- **Sättet att organisera** begreppsarbetet ska definieras
- **Utvecklingsprinciper** ska fastställas för varje ordlista
  - Omfattar även principer för översättningsarbetet (från finska till svenska)
- Ordlistematerial ska upprätthållas med ett **gemensamt verktyg** (THL's termdatabas)
- **Principer om godkännande** ska fastställas för varje ordlista
  - Gäller både nya begrepp och uppdateringar
- Ordlistor ska publiceras på THL's webbtjänst: [sotesanastot](https://sanastot.suomi.fi/) (även i andra kanaler om det behövs, cf. <https://sanastot.suomi.fi/>, <http://www.tsk.fi/tepa/fi/>)

Tack!

Virpi Kalliokuusi, Institutet för hälsa och välfärd, virpi.kalliokuusi@thl.fi

Katri Seppälä, Terminologicalentralen TSK, katri.seppala@tsk.fi